

SITNO

Pohádky patří k příběhům, které se šířily ústním podáním. Teprve později byly sbírány a vydávány knižně. Slovenské pohádky patří do okruhu středoevropských pohádek, které spolu sdílejí mnohé osnovy příběhů. Pohádky vyjadřují především touhu po lepším životě a spravedlnosti. Mnohé pohádky zavádějí čtenáře do hlubokých lesů a na tajuplné hrady. Tak je tomu i ve slovenské pohádce Sitno.

Králevic Loktibrada se vydal do lesa na lov, zabloudil a tři dny bloudil po lesích samotný. Třetí den se dostal do přetemného údolí, kde okolo sebe nic neviděl. A tak se ubíral vzhůru proti hrkotavému potůčku, nevěda, kam jde a kam se dostane. Po dlouhém putování uviděl velký, jasně osvětlený hrad, ale ten byl ještě daleko. Sebral poslední síly a pospíchá k němu.

Před hradní bránou uviděl šedivého starce s bradou dlouho až po pás. Hezky se mu poklonil a řekl:

„Můj drahý, upřímný stařečku, povězte mi, kam jsem se to dostal, čím je toto hrad? Doufám, že mě rádi přijmete a pohostíte?“

„Vítám tě, králevici Loktibrado, vítám tě k nám,“ povídá stařec. „Jsi tady na onom světě, kde se nikdy neozve lidský hlas.“

Vzal ho pod paždí a zavedl ho dovnitř do veliké prostranné komnaty. Tady pohostil hosta vybranými jídly a nápoji.

V té místnosti byly tři veliké stoly: jeden byl zlatý, druhý stříbrný a ten třetí železný. Krásný mládenec přenášel bez zastavení velikou knihu ze stolu na stůl a na každém stole z ní přečetl několik jmen.

Králevic se všemu velice divil, a nejvíce té knize a tomu mládenci. Nakonec se zeptal:

„Co to znamená? Co se to tu děje s tou knihou?“

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

„Tohle místo, kam tě tvé nohy donesly,“ řekl stařec, „je Sitno. Odtud, z podsvětí, vycházejí na svět duše, které se mají teprve narodit. V té knize jsou zapsána jejich jména; čí jméno mládenec vysloví, toho duše ihned vyjde na svět a tam žije. Čí jméno mu přijde vyslovit na zlatém stole, ten člověk bude šťastný a všecko se mu bude dařit. Čí jméno vysloví na železném stole, ten člověk bude mít smůlu ve všem, cokoliv podnikne. A koho přečteme na stříbrném stole, ten bude mít v životě prostřední štěstí.“

„Když je to tak,“ praví králevic, „povězte mi, na kterém stole jsem se narodil já?“

„Tebe jsme přečetli na železném stole,“ řekl stařec.

„Běda mi,“ povzdechl si králevic; „a což, nemohli byste mi ještě nějak pomoci?“

„Šlo by to,“ řekl stařec, „ale jen tak, že až se vrátíš domů, vezmeš si za ženu dceru vašeho vymetače pecí.“

Králevic nad tím kroutil hlavou, ale slíbil, že to udělá.

Potom podal stařec králevici zlaté klubko a řekl mu, aby je před sebe hodil, a kudy se mu pokoulí, tudy aby za ním šel; tak že se z těch lesů dostane a přijde domů.

Králevic tak učinil a šťastně se dostal do otcovského domu.

A tady ho čekaly nedobré zprávy. Zatímco bloudil světem, otec zemřel; a protože považoval tohoto nejmladšího králevice za ztraceného, vypustil ho z dědictví. Dva starší bratři byli už ženatí, měli za ženy dcery mocných králů a bydleli v pyšných královských palácích – a nejmladšímu nedopřáli ani si přičichnout. Co měl dělat? Vzal si on tu dceru vymetače pecí a usadil se s ní v nedaleké chalupě, kterou navštěvoval jeho nebožtík otec a která tu teď stála opuštěná.

Jednou se ta jeho žena dívá, jak se na záspí rvou dva psi.

„Podívej se, muži,“ povídá, „jak se ti psi rvou!“

Vtom psi buchli do zdi a omítka odpadla. Ze zdi se vyvalil kotlík plný zlata; ten tam kdysi skryl jeho lakomý otec, a že náhle zemřel, nemohl starším synům říci o tom pokladu.

A ten poklad králevici pomohl, že si od bratrů vydobyl dědictví po otci, podrobil si je a stal se králem nad nimi.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

záspí – zastarale zápraží, místo za prahem venkovského stavení, poněkud vyvýšený chodník podél stavení

„V minulém století bylo na Slovensku mnohem více lesů než dnes. Střední Slovensko pokrýval prales, který ještě v 19. století byl někde tak nepřístupný, že v něm zabloudili i zkušení lesníci. Některé vesnice byly v lesích jakoby ztracené, proto se i lesy staly důležitým dějištěm pohádek. Ne malé hájky v rovinách, ale zalesněné hory, nekonečné temné hvozdy, v kterých se může člověk po léta skrývat nebo i navždy ztratit. Lesy také podněcovaly fantazii vypravěčů, když do nich vedli své hrdiny, skromné i pyšné, a podle logiky děje měnili lesy zelené za měděné, stříbrné i zlaté. Vysoké hory karpatské oblasti, hluboká údolí, příkré skalní stěny, neschůdné skalnaté svahy tvořily téměř reálné pozadí fantastickým příběhům. Tam bylo možno umístit všechny nadpřirozené bytosti.“

Anna Horáková-Gašparíková

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Zopakujme si, co jsme přečetli:

1. Vidíte nějaké podobnosti s jinými pohádkami? Která část příběhu se vám zdá neobvyklá?
2. A) Jak se jmenoval králevic? – B) Ze kterých kovů byly vyrobeny tři stoly? – C) Jakým způsobem vyvolával mládenec duše z podsvětí? – D) Kde byl ukryt zlatý poklad?
3. Vyhledejte v textu místo, které nám napovídá, co znamená slovo *brada*.
4. Uvažujte, jak se k sobě bratři zachovali a kdo z nich byl v právu.

Hra na spisovatele

Jak se cítíte ve skutečném lese? Zavřete oči a uvědomte si, jaké zvuky a vůně vás v lese obklopují. Svoji představu lesa napište.

Hádanka

Poznali jste, že je na obrázku jiný hrad? Leží na Moravě a byly zde natáčeny mnohé české i zahraniční filmy.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Pavol Dobšinský (1828–1895). Slovenský spisovateľ a sberateľ ľudovej slovesnosti. Výbor z pohádek, ktoré sesbíral, vyšiel v češtině pod názvem *Slovenské pohádky*. Doslov k této knize napsala Anna Horáková-Gašparíková.

Zdroje

Text

DOBŠINSKÝ, Pavol. *Slovenské pohádky*. Přeložil Josef SPILKA, ilustroval Ľudovít FULLA. Bratislava: Mladé letá, 1972. S. 202–204, 208–209.

Obrázek

Hrad Pernštejn. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hrad_Pern%C5%A1tejn.jpg

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Poznámka pro učitele

Cílem tohoto pracovního listu je nabídnout doplňkový text přiměřeně dlouhý i pro slabší čtenáře, včetně žáků s mírnými poruchami učení.

Zadání úkolů se zaměřuje na rozvoj čtenářství a čtenářských dovedností, záměrně se vyhýbáme literárněvědným pojmům, proto je možné s ukázkou pracovat v různých ročnících.

Text je uspořádán tak, aby bylo možné jej vytisknout jak s otázkami a úkoly, tak i bez nich. V příloze je také varianta textu s číslováním řádků.

První úkol dává příležitost k rozpovídání, druhý nabízí jednoduché otázky. Třetí úkol vede k hledání přímo v textu, čtvrtý dává prostor k samostatné úvaze nad obsahem.

Na práci s textem navazuje Hra na spisovatele, kterou můžeme zařadit do souvislosti se slohovým výcvikem (líčení).

Doplňkový text z doslovu Slovenských pohádek je možné využít jako evokaci k diskusi o roli lesa (topos lesa) v různých příbězích. Např. v sérii o Harry Potterovi důležitou roli hraje prostor Zapovězeného lesa, ve kterém žijí nejen různé podivné bytosti, ale Rowlingová tam umístila klíčový souboj mezi Voldemortem a Harrym, když si uvědomil nutnost oběti sebe sama. Významnou roli hrají samozřejmě lesy Středozemě v díle J. R. R. Tolkiena.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.